

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

หลังจากที่ได้อ่านและทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวแบบเชิงสมมุติฐานของความตั้งใจในชั่วชีวิตสมรรถ และสมมุติฐานต่าง ๆ แล้วในบทที่ 2 บทนี้จะได้อธิบายถึงระเบียบวิธีการดำเนินการในงานวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ (1) การนิยามหัวแปรและการวัด (2) ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง (3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และ (4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

(1) การนิยามหัวแปรและการวัด

ความหมายในเชิงทฤษฎีของหัวแปรต่าง ๆ ในตัวแบบเชิงสมมุติฐานของความตั้งใจในชั่วชีวิตสมรรถนั้น ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ดังนั้น บทนี้จะเป็นการให้ความหมายของหัวแปรในเชิงปฏิบัติการ (operational definition) และวิธีการวัด รวมถึง การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability test) ด้วย หัวแปรทั้งหมดที่จะต้องกำหนดค่าเป้าหมายมี 6 ตัว คือ

1. ความตั้งใจในชั่วชีวิตสมรรถ
2. ความเสียเปรียบสัมพัทธ์
3. ความสมานฉันท์ทางบทบาท
4. ความเป็นครอบครัวชีวิต
5. ความคล้อยคลึงของภูมิหลังทางสังคม
6. ความต่างของภาระมีบุตร
7. จำนวนบุตร
8. ระยะเวลาการแต่งงาน

1. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ก่อนที่จะให้ความหมายเชิงปฏิบัติการและการวัดตัวแปรความพึงพอใจในชีวิตสมรส จะกล่าวถึงความหมายและการวัดตัวแปรดังกล่าว ที่เคยปรากฏในงานวิจัยที่ผ่านมา

ในอดีตการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรสส่วนใหญ่ มักใช้มาตรวัดการปรับตัวในชีวิตสมรสมากกว่ามาตรวัดทัศนคติ หรือความพึงพอใจ มาตรวัดที่ใช้กันกว้างขวางคือ Locke-Wallace Marital Adjustment Inventory (1959) Locke และ Wallace ใช้เวลานานในการสร้างเครื่องมือ เพื่อใช้เป็นมาตรวัดดังกล่าว โดยให้ความหมายของการปรับตัวในชีวิตสมรสว่า เป็นความพยายามที่จะปรับเข้าหากันของสามีและภรรยาในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นการเสนอการวัดกระบวนการระหว่างบุคคล 2 คน (dyadic process) มากกว่ากระบวนการเกี่ยวกับทัศนคติของบุคคล อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์ แสดงให้เห็นว่าการประเมินสถานะชีวิตสมรสของบุคคลด้วยเครื่องมือที่ให้เขียนเกี่ยวกับตัวเอง (self-reporting instrument) นั้น เป็นไปได้ยาก (Roach and Frazier and Bowden, 1981 : 538) เพราะมีความรู้สึกเกี่ยวกับภาวะชีวิตสมรสของผู้ตอบเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือปะปนอยู่ด้วย การแก้ปัญหาเพื่อให้แนวความคิดเชื่อมโยงกัน คือการจะวัดการรับรู้ (perception) หรือทัศนคติที่มีต่อความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสมากกว่าความพยายามที่จะวัดคุณภาพความสัมพันธ์ หรือการปรับตัวระหว่างบุคคล 2 คน (dyadic adjustment) (Roach et al, 1981:538) มาตรวัดการปรับตัวในชีวิตสมรสของ Locke-Wallace ประสบความยุ่งยากจากข้อเท็จจริงที่ว่ามาตรวัดนี้ประกอบด้วยข้อความที่มีลักษณะแตกต่างกัน แยกได้ 3 ประเภท คือ ความพอใจทางเพศ (sexual congeniality) ความใกล้ชิด (closeness) ความตรงกัน (compatibility)

* Spanier (1976 : 15 - 29) พยายามที่จะสร้างมาตรวัดการปรับตัวในชีวิตสมรสใหม่ขึ้น ชื่อ Dyadic Adjustment Scale โดยนำเอาข้อความเดิมที่เคยใช้มาก่อน คือ เขาปรับปรุงมาตรวัดของ Locke - Wallace ใหม่ และพยายามทำให้ดีขึ้น โดยอาศัยพื้นฐานจากข้อความของ Locke - Wallace เอง เครื่องมือของ Spanier สมควรที่จะนำมาใช้มากกว่าที่ปรากฏในงานวิจัยปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เครื่องมือนี้อาจมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับทิศทางการใช้ค่า และการตั้งคำถามที่เป็นการบอกใบ้แก่ผู้ตอบ (halo effects)

จากทรัพย์สินที่มองการวัดในเชิงทัศนคติ นั้น เครื่องมือของ Spanier เน้นหนัก
 ที่การประมาณค่าความถี่ และระดับความแตกต่าง เป็นการประเมินเกี่ยวกับกระบวนการรับรู้
 ความขัดแย้ง และกระบวนการจำ (cognitive and recall process) มากกว่า
 คำตอบในเชิงทัศนคติ

เมื่อไม่นานมานี้เอง Snyder (1979 : 813-823) ได้สร้าง Marital
 Satisfaction Inventory ซึ่งเป็นมาตรวัดหลายมิติ ที่ Roach และเพื่อน ๆ
 ได้กล่าววามাত্রวัดของ Snyder ยาวเกินกว่าที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยเชิงประเมิน
 (evaluate research) ข้อความบางข้อเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต และแบบแผน
 พฤติกรรมที่ต้องอาศัยความจำ และอันที่จริงข้อความที่ใช้วัดไม่ได้ ประกอบด้วยส่วนของความ
 คิดเห็นในการประเมินทัศนคติ ดังนั้น มาตรวัดความพึงพอใจของ Snyder เป็นการวัดบาง
 อย่างมากกว่าที่จะใช้วัดทัศนคติที่มีต่อชีวิตการแต่งงานของตัวเอง

Roach และเพื่อนร่วมงาน (1981 : 537-546) มองเห็นข้อบกพร่องของ
 มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่มีอยู่ก่อน จึงได้สร้างมาตรวัดความพึงพอใจขึ้นมาใหม่
 โดยมองความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อชีวิตสมรสบางด้านว่า พึงพอใจ
 มากหรือน้อยเพียงใด ดังนั้น ความพึงพอใจโดยคำนิยามแล้ว เป็นทัศนคติ ซึ่งเหมือนกับการ
 รับรู้ที่สามารถเปลี่ยนได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับ
 ประสบการณ์ในชีวิต

ดังนั้น การสร้างมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส อาศัยมาตรวัดของ Roach
 และเพื่อนร่วมงาน เป็นพื้นฐานในการปรับปรุงให้เหมาะสมกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เนื่องจาก
 Roach และเพื่อนร่วมงานไม่ได้ระบุแน่ชัดว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรสแง่ใดบ้าง การ
 กำหนดสถานะการแต่งงานต่าง ๆ ในชีวิตสมรสนั้น ได้แนวทางมาจากงานวิจัยของ Burr
 (1970 : 29-37) ซึ่งได้ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสตามวัฏจักรชีวิต (life cycle)
 โดยกำหนดแง่มุมเฉพาะเจาะจงไว้ 7 ด้านคือ (1) เกี่ยวกับการเงินภายในครอบครัว
 (2) กิจกรรมที่สามีและภรรยากระทำร่วมกัน ภายนอกบ้าน เช่น การเยี่ยมเยียนเพื่อนหรือญาติ

หรือการหาความเพลิดเพลิน หรือการพักผ่อนหย่อนใจ (3) การแสดงออกเกี่ยวกับความรัก
ของคู่สมรส (4) งานต่าง ๆ ที่ต้องกระทำภายในบ้าน (5) ความเกี่ยวข้องทางเครือญาติ
โดยสถานภาพสมรส (6) ความสัมพันธ์ทางเพศ (7) กิจกรรมและความเชื่อในทางศาสนา
ของคู่สมรส

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นำเอาสถานการณ์แง่บวกต่าง ๆ ซึ่ง Burr (1970: 29-37) กำหนดไว้ โดยนำมาเรียง 3 ด้านคือ (1) เกี่ยวกับการเงินภายในครอบครัว (2) การแสดงออกเกี่ยวกับความรักของคู่สมรส และ (3) ความสัมพันธ์ทางเพศ

เมื่อนำเอาสถานการณ์ในชีวิตรสมรส 3 ด้าน และข้อความต่าง ๆ ซึ่งประกอบ
เป็นมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสของ Roach และเพื่อนร่วมงานมาปรับใช้กับสภาพ
สังคมไทยแล้ว พอที่จะกำหนดสถานการณ์หลักใหญ่ ๆ ในชีวิตรสมรสได้ 3 ด้านคือ.-

1. ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวกับการเงิน และการใช้จ่ายภายในครอบครัว ฯลฯ
2. ด้านสังคม เมื่อคู่สมรสใช้ชีวิตอยู่เป็นครอบครัว เขาปฏิบัติต่อกัน เช่นไร
เช่น ให้เกียรติและยกย่องซึ่งกันและกัน ให้โอกาสแก่กันในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ฯลฯ
3. ด้านจิตวิทยา ซึ่งเกี่ยวกับความรู้สึกในส่วนลึกของจิตใจของคู่สมรส เมื่อ
เปลี่ยนสถานภาพจากโสด มาเป็นสถานภาพการสมรส เขารู้สึกว่าชีวิตรสมรสของเขาเป็นอย่างไร
รวมทั้งความรู้สึกที่มีต่อความสัมพันธ์ทางเพศ

1.1 นิยามเชิงปฏิบัติการ

ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึงความรู้สึกพึงพอใจของสามีหรือภรรยาที่มีต่อ
สภาพชีวิตสมรสในแง่ต่าง ๆ คือ (1) ด้านเศรษฐกิจ (2) ด้านสังคม (3) ด้านจิต
วิทยา (รายละเอียดทั้งนี้กล่าวมาแล้วข้างบน) อันเป็นผลมาจากการปฏิบัติสังสรรค์ของทั้ง
สองฝ่าย ซึ่งวัดจากแบบสอบถามตอนที่ 5 ซึ่งประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ 20 ข้อ คือ
ข้อ 37 - 56

(ดูรายละเอียดของแบบสอบถามแต่ละตอนในภาคผนวก ก.)

1.2 การสร้างมาทรวัด

เป็นการสร้างขลคว มาวัดความรู้สึกที่มีต่อสถานะการณ์ในชีวิตสมรสต่าง ๆ 3 ด้าน ตั้งใจกล่าวนำแล้ว โดยให้ผู้กรอกแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นกับข้อความนั้น ๆ โดยแบ่งออกเป็น เห็นด้วยอย่างมาก เห็นด้วย ไม่เห็นใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างมาก ข้อความที่ใช้วัดตัวแปรความพึงพอใจในชีวิตสมรส เช่น :-

ในด้านเศรษฐกิจ

- ข้อ 38. ชีวิตสมรสของท่านมีความยุ่งยาก เนื่องจากประสบปัญหาทางการเงิน
- ข้อ 39. ท่านไม่พึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการควบคุมการเงินภายในครอบครัวท่าน
- ข้อ 41. ท่านมีความรู้สึกพึงพอใจกับระบบการใช้ภายในครอบครัวท่าน

ฯลฯ

ในด้านสังคม ตัวอย่างข้อความใดแก่ :-

- ข้อ 44. ท่านรู้สึกพึงพอใจกับการที่ท่านและคู่สมรสของท่านร่วมกันแสดงความความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในครอบครัว
- ข้อ 45. ท่านและคู่สมรสยกย่องและให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- ข้อ 46. ท่านและคู่สมรสพอที่จะพึ่งพาอาศัยกันได้

ฯลฯ

ในด้านจิตวิทยา ตัวอย่างข้อความใดแก่ :-

- ข้อ 47. โดยทั่วไป ท่านรู้สึกว่ามีชีวิตภายหลังการสมรสดีกว่าช่วงที่ยังเป็นโสด
- ข้อ 48. ท่านรู้สึกว่ามีชีวิตการแต่งงานของท่านให้ความมั่นใจ และเป็นหลักประกันที่ดีสำหรับท่าน
- ข้อ 51. ชีวิตสมรสของท่าน ทำให้ท่านรู้สึกผิดหวัง

ฯลฯ

1.3 การให้คะแนน

เนื่องจากข้อความต้นนำมาวัดนี้ มีทั้งข้อความเชิงบวก (Positive) และข้อความเชิงลบ (Negative) ดังนั้น การคำนวณให้คะแนนแต่ละข้อความ ผู้วิจัยจะถือหลักดังต่อไปนี้.-

ก. ความเห็นเชิงบวก (positive) ให้ระดับคะแนนดังนี้.-

เห็นด้วยอย่างมาก	5 คะแนน
เห็นด้วย	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างมาก	1 คะแนน

ข. ความเห็นเชิงลบ (negative) ให้ระดับคะแนนดังนี้.-

เห็นด้วยอย่างมาก	1 คะแนน
เห็นด้วย	2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างมาก	5 คะแนน

1.4 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability test)

หลังจากได้สร้างมาตราวัดแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาตรวจวัดดังกล่าวไปตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) การทดสอบความเชื่อมั่น จะช่วยให้การได้มาซึ่งข้อมูลโดยแบบสอบถามสมบูรณ์ และทำให้มาตราวัดซึ่งใช้เป็น เครื่องมือวัดนั้น มีคุณภาพยิ่งขึ้น การทดสอบความเชื่อมั่นดำเนินการด้วยคอมพิวเตอร์ โดยนำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างไปทดสอบหาค่า reliability coefficient (alpha) ทั้งนี้ เพื่อความข้อมูลที่ได้มาสอดคล้องกันหรือไม่ (internal consistency) ถ้าสอดคล้องกันทำให้เรามีความมั่นใจในความถูกต้องของข้อมูลยิ่งขึ้น

ในการวิเคราะห์ความแต่ละข้อในมาตราวัดตัวแปรหนึ่ง ๆ เพื่อตัดสินว่าจะคงข้อความนั้น ๆ ไว้ หรือควรตัดออกไปจากมาตราวัดตัวแปรนั้น คำนึงถึงทั้งทางระเบียบวิธี วิจัย (methodology) คือ ค่า corrected item-total correlation (หรือค่าความสัมพันธ์ของคะแนนของข้อความกับคะแนนของข้อความทั้งหมดของมาตราวัดตัวแปรหนึ่ง ๆ) ภายหลังจากนำเอาคะแนนตัวมันเองออกไปจากคะแนนรวมข้อความทั้งหมด) และเนื้อหาทางทฤษฎี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ข้อความบางข้ออาจมีค่าความสัมพันธ์ของคะแนนแต่ละข้อความกับคะแนนของข้อความทั้งหมดในมาตราวัดตัวแปรหนึ่ง ๆ น้อย ซึ่งถ้าตัดข้อความนั้นออกไป จะทำให้สูญเสียเนื้อหาทางทฤษฎี หรือ validity นั้นเอง ทั้งนี้ เพราะข้อความต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นมาตราวัดตัวแปรหนึ่ง ๆ นั้น เป็นการสร้างเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ ของแต่ละมโนทัศน์ หรือเป็นเครื่องมือของเนื้อหาต่าง ๆ ในแต่ละมโนทัศน์ที่ต้องการจะวัด ดังนั้น หากการตัดข้อความนั้น ๆ ออกไปแล้ว ทำให้สูญเสียในแง่ validity แล้ว จะคงข้อความนั้นไว้ แม้ว่าจะมีความดังกล่าวจะมีค่าความเชื่อมั่นต่ำก็ตาม

เนื่องจากมาตราวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นแบบ Likert-scale ซึ่งประกอบด้วยข้อความที่ใหญ่ตอบแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็น จำนวน 20 ข้อ ดังนั้น จึงนำมาตราวัดชุดนี้ไปทดสอบความเชื่อมั่นแล้วนำค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อความแต่ละข้อ กับคะแนนรวมของข้อความทั้งหมด (corrected item-total correlation) มาวิเคราะห์โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ทั้งสองด้าน ทั้งกล่าวมาแล้ว ก็ทางด้านระเบียบวิธีวิจัย และเนื้อหาทางทฤษฎี ประกอบการตัดสินใจว่าข้อความไหนควรคงไว้ หรือตัดออกไปจากการวิเคราะห์ จากการวิเคราะห์ปรากฏว่าข้อ 37, 42, 50 และ 55 สมควรตัดออกไปจากมาตราวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส ทั้งนี้ เพราะเมื่อพิจารณาในแง่ระเบียบวิธีวิจัยแล้ว ค่า corrected item-total correlation ของข้อความดังกล่าว ต่ำกว่าของข้ออื่น ๆ และหากพิจารณาในด้านเนื้อหาทางทฤษฎีแล้ว พบว่าข้อ 37 นั้นวัดเนื้อหาเดียวกันกับข้อ 39

- ข้อ 37. ท่านมักจะหงุดหงิด หรืออารมณ์เสียกับบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับการจัดการเงินภายในครอบครัวท่าน

- ข้อ 39. ท่านไม่พึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการเงินภายในครอบครัวท่าน
- ส่วน ข้อ 42. นั้นเป็นการวัดเนื้อหาเกี่ยวกับข้อ 43
- ข้อ 42. ท่านรู้สึกที่ท่านและคู่สมรสไม่ยอมรับทั้งในสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งพูด
- ข้อ 43. ท่านรู้สึกท่านและคู่สมรสมักจะเปิดโอกาสแก่กันในการแสดงความ
 คิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัว

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาของ 50 แล้ว พบว่าเป็นการวัดเนื้อหาเกี่ยวกับข้อ 47 คือ -

- ข้อ 50. ท่านรู้สึกว่าชีวิตของท่านคงจะว่างเปล่า ไร้จุดหมาย หากยังอยู่เป็นโสด
- ข้อ 47. โดยทั่วไป ท่านมีความรู้สึกว่าชีวิตภายหลังการสมรสดีกว่าช่วงที่ยัง
 เป็นโสด

ขอความสุดท้ายที่พิจารณาแล้วเห็นว่าควรตัดออกไป คือข้อ 55 เนื่องจากเป็นการ
 วัดเนื้อหาซ้ำกับข้อ 56

- ข้อ 55. ชีวิตสมรสของท่านประสบปัญหาด้านความสัมพันธ์ทางเพศ
- ข้อ 56. ท่านมีความพึงพอใจในด้านความสัมพันธ์ทางเพศกับคู่สมรสของท่าน

จะเห็นได้ว่าการตัดข้อความเหล่านี้ออกไปจากมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส
 ไม่ได้ทำให้สูญเสียเนื้อหา ทั้งนี้ เพราะมีข้อความอื่น ๆ ที่ยังคงไว้และเป็นข้อความที่ใช้วัด
 เนื้อหาท่านองเดียวกัน และน่าจะเป็นข้อความที่เหมาะสมกว่าในการวัดเนื้อหานี้ เพราะค่า
 item-total correlation ของข้อความที่คงไว้สูงกว่าของข้อความที่ตัดออกไป
 หลังจากนั้นนำเอามาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสไปทดสอบความเชื่อมั่นอีกครั้ง ปรากฏว่า
 ได้ค่า reliability coefficient = .91 และค่า corrected item - total
 correlation ของข้อความต่าง ๆ ในมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส ดังปรากฏ
 ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความสัมพันธ์ของคะแนนข้อความแต่ละข้อกับคะแนนรวมข้อความทั้งหมด
ในมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส (หลังจากได้ปรับปรุงแล้ว)

ข้อ	Corrected item-total correlation
28	0.4382
39	0.4082
40	0.4311
41	0.5136
43	0.6147
44	0.5120
45	0.7041
46	0.7166
47	0.6359
48	0.7346
49	0.662
51	0.6650
52	0.6703
53	0.7672
54	0.7580
56	0.3778
Reliability coefficients Alpha = 0.91	16 ข้อ

2. ความเสียเปรียบสัมพันธ์

2.1 นิยามเชิงปฏิบัติการ ความเสียเปรียบสัมพันธ์ หมายถึง ความรู้สึกของสามีหรือภรรยา อันเป็นผลมาจากการนำเอาสภาพชีวิตการแต่งงานของตนเองไปเปรียบเทียบกับชีวิตสมรสของผู้อื่น ๆ แล้ว เขาคิดว่าสภาพชีวิตการแต่งงาน หรือสภาพครอบครัวของตนเองดีกว่า เหมือนกัน หรือค้อยกว่าชีวิตการแต่งงานของผู้อื่น ๆ การเปรียบเทียบสภาพชีวิตสมรสในที่นี้ แยกออกเป็น

- ก. ฐานะทางการเงิน
- ข. ความเป็นอยู่ในครอบครัว
- ค. ความสัมพันธ์ระหว่างสามี-ภรรยา
- ง. ปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัว
- จ. สภาพชีวิตการแต่งงานโดยส่วนรวม
- ฉ. สถานภาพทางสังคม

ความเสียเปรียบสัมพันธ์ วัดจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อ 13 - 18

2.2 การสร้างมาตรวัด

เป็นการสร้างขอความวัดความคิดเห็นของผู้ตอบ หลังจากการนำเอาชีวิตสมรสด้านต่าง ๆ ของตนเองไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น ๆ โดยใช้เทคนิคคำถามแบบเลือกตอบ ซึ่งแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น ดีกว่ามาก ดีกว่าเล็กน้อย เหมือนกัน ค้อยกว่าเล็กน้อย ค้อยกว่ามาก

ตัวอย่างขอความที่ใช้วัดความเสียเปรียบสัมพันธ์ และคำตอบให้เลือกลงนี้.-

ข้อ 13. เมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่น ๆ ท่านคิดว่าฐานะทางการเงินภายใน

ชีวิตสมรสของท่าน

ดีกว่ามาก

ดีกว่าเล็กน้อย

พอ ๆ กัน

ต่ำกว่าเล็กน้อย

ต่ำกว่ามาก

ข้อ 15. เมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่น ๆ ท่านคิดว่าสภาพความสัมพันธ์ที่มี

ภริยาในครอบครัวท่าน

ดีกว่ามาก

ดีกว่าเล็กน้อย

พอ ๆ กัน

ต่ำกว่าเล็กน้อย

ต่ำกว่ามาก

ข้อ 18. เมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่น ๆ ท่านคิดว่าสภาพทางสังคม

ของท่าน

ดีกว่ามาก

ดีกว่าเล็กน้อย

พอ ๆ กัน

ต่ำกว่าเล็กน้อย

ต่ำกว่ามาก

2.3 การให้คะแนน

ด้วยเหตุที่ข้อความที่นำมาใช้วัดความเสียเปรียบสัมพันธ์นี้ ส่วนใหญ่เป็นข้อความในเชิงลบ ยกเว้นข้อ 16 ซึ่งเป็นคำถามในเชิงบวก ดังนั้น การคำนวณให้คะแนนแต่ละข้อความคือหลักดังนี้.-

	ความคิดเห็นในเชิงบวก (Positive)	ความคิดเห็นในเชิงลบ (Negative)
ดีดีมาก	5	1
ดีกว่าเล็กน้อย	4	2
พอ ๆ กัน	3	3
ต่ำกว่าเล็กน้อย	2	4
ต่ำกว่ามาก	1	5

2.4 การทดสอบความเชื่อมั่น

หลังจากที่นำเอาหลักเกณฑ์ทางระเบียบวิธีวิจัย และเนื้อหาทางทฤษฎี มาใช้วิเคราะห์ค่า corrected item-total correlation (หรือค่าความสัมพันธ์ของคะแนนข้อความแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้อความทั้งหมด หลังจากที่ได้ตัดคะแนนข้อความตัวมันเองออกไปจากคะแนนรวมของข้อความทั้งหมด) ข้อความทุกข้อของมาตรวัดความเสียเปรียบสัมพันธ์นี้ ยังคงไว้ แม้ว่าข้อ 4 จะมีค่า corrected item-total correlation ต่ำกว่าข้ออื่น ๆ แต่การตัดข้อความดังกล่าวออกไป จะทำให้เสียเนื้อหา จึงต้องคงเอาข้อความนั้นไว้ ผลของการทดสอบมาตรวัดความเสียเปรียบสัมพันธ์ได้ค่า reliability coefficient = .81 (รายละเอียดเกี่ยวกับค่า item-total correlation ดูจากภาคผนวก ข.)

3. ความสมานฉันท์ทางบทบาท

3.1 นิยามเชิงปฏิบัติการ ความสมานฉันท์ทางบทบาท หมายถึงการที่คู่สมรสมีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับสิ่งที่ฝ่ายหนึ่งคาดหวัง หรือต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติในบทบาทใดบทบาทหนึ่ง โดยเฉพาะ ในที่นี้หมายถึงการที่คู่สมรสรับรู้ว่ามีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับความคาดหวังทางบทบาทในครอบครัว ซึ่งได้แก่งานบ้าน งานเลี้ยงดูลูก การขัดเกลาทางสังคมแก่ลูก การหาเลี้ยงครอบครัว การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัว และการจัดการเกี่ยวกับการเงินภายในครอบครัว ได้จากค่าคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามในตอนที่ 4 จากข้อ 24-36

3.2 การสร้างมาตรวัด

ความสมานฉันท์ทางบทบาทในครอบครัวของคู่สมรส ประเมินโดยอาศัยการดัดแปลงแบบแผนบทบาทในครอบครัว ที่nye และ Berardo (1973) ได้กำหนดไว้ แบบแผนดังกล่าวประกอบด้วยบทบาทในครอบครัว 7 บทบาท คือ การดูแลบ้าน (housekeeper) การเลี้ยงดูลูก (child care) การหาเลี้ยงครอบครัว (provider) ความสัมพันธ์ทางเพศ (sexual) การพักผ่อนหย่อนใจ หรือการหาความบันเทิง (recreation) บทบาททางเครือญาติ (kinship role) ดังนั้น เราสามารถประเมินระดับความสอดคล้องเกี่ยวกับความคาดหวังทางบทบาทของสามี และภรรยา ได้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในแต่ละบทบาทภายในครอบครัว

การสร้างมาตรฐานวัดความสมานฉันท์ทางบทบาท อาศัยการประเมินความเห็นพ้อง
 ต่อกันเกี่ยวกับบทบาทในครอบครัวของคู่สมรส ซึ่งแบ่งออกเป็น

1. งานบ้าน ก่อ...
 - 1.1 งานครัว
 - 1.2 การทำความสะอาดบ้าน
 - 1.3 งานซัก-รีดเสื้อผ้า
2. งานเลี้ยงดูลูก แยกออกเป็น 2 ประเภทคือ.-
 - ก. งานเลี้ยงดูลูกก่อนวัยเรียน
 - 2.1 การดูแลเรื่องอาหารการกินของลูก
 - 2.2 การทำความสะอาดร่างกายลูก
 - 2.3 การดูแลลูกอย่างเจ็บไข้
 - ข. การขัดเกลาทางสังคมแก่ลูกในวัยเรียน ได้แก่.-
 - 2.4 การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนของลูก
 - 2.5 การควบคุมประพฤติของลูก
3. การทำเลี้ยงครอบครัว
4. การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัว ได้แก่.-
 - 4.1 การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาของลูก
 - 4.2 การตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายทั่วไปในครอบครัว
5. การจัดการเกี่ยวกับการเงินภายในครอบครัว

ความสมานฉันท์ทางบทบาทในครอบครัว วัดโดยวิธีถามความรู้สึกของสามีหรือ
 ภรรยาว่า "ท่านและคู่สมรสของท่าน มีความคิดเห็นตรงกันมากน้อยแค่ไหน วางงานต่อไปนี้ควร
 เป็นหน้าที่ของใคร" เป็นต้นว่า.-

ขอ 24. งานครัว

ขอ 30. การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนของลูก

ขอ 34. การตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายทั่วไปในครอบครัว

3.3 การให้คะแนน

ข้อความต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นมาตรวัดความสมานฉันท์ทางบทบาท เป็นข้อความในเชิงบวก ดังนั้น การคำนวณให้คะแนนแต่ละข้อความกำหนดให้คะแนนดังนี้.-

ตรงกันอย่างมาก	5 คะแนน
ค่อนข้างตรงกัน	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน
ไม่ค่อยตรงกัน	2 คะแนน
ไม่ตรงกันอย่างมาก	1 คะแนน

3.4 การทดสอบความเชื่อมั่น

หลังจากนำค่า ที่ได้จากการทดสอบความเชื่อมั่นของ มาตรวัดความสมานฉันท์ทางบทบาท มาวิเคราะห์แต่ละข้อความ โดยอาศัยหลักทั้งทางระเบียบวิธีวิจัย และเนื้อหาทางทฤษฎีแล้ว เห็นว่าข้อความต่าง ๆ ของมาตรวัดความสมานฉันท์ทางบทบาท ควรคงไว้อย่างเต็ม ผลการทดสอบไคค่า $\text{reliability coefficient} = .89$

4. ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

4.1 นิยามเชิงปฏิบัติการ ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต หมายถึงการที่คู่สมรสทำกิจกรรมร่วมกันหรือไปไหน ๆ ด้วยกัน เมื่อมีเวลาว่าง กิจกรรมในที่นี้แบ่งออกเป็น

- ก. การพักผ่อนหย่อนใจนอกบ้าน
- ข. การพักผ่อนอยู่กับบ้าน
- ค. การไปเยี่ยมเยียนเพื่อนฝูงญาติผู้ใหญ่ หรือคนรู้จัก
- ง. การเดินทางไปพักผ่อนต่างจังหวัด

ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ได้จากคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามในตอนที่ 3 ข้อ

19 - 23

4.2 การสร้างมาตรวัด

มาตรวัดความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตนั้น ประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ ซึ่งเป็นการประเมิน ความถี่ในการใช้เวลา ทำกิจกรรมร่วมกันหรือไปไหน ๆ ด้วยกันของคู่สมรส ตัวอย่างข้อความ เช่น.-

- ข้อ 20. ท่านและคู่สมรสใช้เวลาว่างพักผ่อนอยู่กับบ้านด้วยกัน ทำงานบ้าน หรือ งานอดิเรก ฯลฯ บ่อยครั้งแค่ไหน
- ข้อ 21. ท่านและคู่สมรสไปเยี่ยมเยียนสังสรรค์กับเพื่อนฝูงญาติผู้ใหญ่ หรือคนรู้จัก ด้วยกัน

4.3 การให้คะแนน

ข้อความต่าง ๆ ที่ใช้วัดความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตนี้ มีคำตอบให้เลือกและกำหนดค่าคะแนนตามความถี่มากน้อยดังนี้.-

ประมาณสัปดาห์ละหลายครั้ง	7 คะแนน
ประมาณสัปดาห์ละครั้ง	6 คะแนน
ประมาณ 2 - 3 สัปดาห์ครั้ง	5 คะแนน
ประมาณเดือนละครั้ง	4 คะแนน
ประมาณ 2 - 3 เดือนครั้ง	3 คะแนน
ประมาณปีละ 2 - 3 ครั้ง	2 คะแนน
ประมาณปีละครั้ง	1 คะแนน
ไม่เคยเลย	0 คะแนน

4.4 การทดสอบความเชื่อมั่น

หลังจากนำเอามาตรวัดความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตไปทดสอบความเชื่อมั่นแล้ว นำผลที่ได้ มาวิเคราะห์ข้อความแต่ละข้อ โดยใช้หลักเกณฑ์ 2 ด้าน คือ ระเบียบวิธีวิจัย และเนื้อหาทางทฤษฎี

มาพิจารณาแล้วเห็นว่าขอความต่าง ๆ ของมาตรวัดนี้ ควรคงไว้อย่างเดิม แมว่าขอความที่ 23 จะมีค่า item-total correlation ต่ำกว่าขอความอื่น ๆ เพราะถ้าตัดออกไปจะทำให้ขาดเนื้อหาทางทฤษฎี ดังนั้น มาตรวัดนี้จึงคงขอความไว้ทั้งหมด ผลการทดสอบค่า reliability coefficient = .67

5. ความคล้ายคลึงของภูมิหลังทางสังคม

ความคล้ายคลึงของภูมิหลังทางสังคม หมายถึง ความคล้ายคลึงกันทางด้านการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ ศาสนา และภูมิลำเนาของคู่สมรส ซึ่งวัดจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อ 6 - 12 คือ.-

5.1 ระดับการศึกษาของคู่สมรส หมายถึงการเข้ารับการศึกษาคู่สมรสในสถานประกอบการศึกษาที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ หรือทบวงมหาวิทยาลัย หรือสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนยอมรับโดยวัดจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อ 6, 7 โดยมีคำตอบและค่าคะแนนดังนี้.-

ประถมศึกษา	1 คะแนน
มัธยมศึกษา	2 คะแนน
ปวช.	3 คะแนน
ปวส.	4 คะแนน
ปริญญาตรี	5 คะแนน
ปริญญาโท	6 คะแนน
ปริญญาเอก	7 คะแนน

5.1.1 การวัด การวัดความคล้ายคลึงทางการศึกษาของคู่สมรส ได้จากการถามระดับการศึกษาของสามีและภรรยา แล้วนำมาเปรียบเทียบผลต่างทางการศึกษา

5.1.2 การใช้คะแนน

โดยกำหนดให้ระดับการศึกษาแต่ละระดับต่างกันเท่ากับ 1 จากข้อมูลพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีผลต่างของระดับการศึกษาสูงสุดเท่ากับ 4 ดังนั้น การให้คะแนนดูจากผลต่างของระดับการศึกษาของคู่สมรสคือ.-

ถ้าผลต่างเท่ากับ 0 ให้ 5 คะแนน หมายถึงคุณสมบัติการศึกษาเดียวกัน
หรือเหมือนกัน

ถ้าผลต่างเท่ากับ 1 ให้ 4 คะแนน หมายถึงคุณสมบัติการศึกษาคล้ายคลึงกันมาก
ถ้าผลต่างเท่ากับ 2 ให้ 3 คะแนน หมายถึงคุณสมบัติการศึกษาคล้ายคลึงกัน
ถ้าผลต่างเท่ากับ 3 ให้ 2 คะแนน หมายถึงคุณสมบัติการศึกษาต่างกันบ้าง
ถ้าผลต่างเท่ากับ 4 ให้ 1 คะแนน หมายถึงคุณสมบัติการศึกษาต่างกันมาก

5.2 อาชีพของคู่สมรส หมายถึงลักษณะการประกอบอาชีพของคู่สมรสเพื่อให้ได้มาซึ่ง
รายได้สำหรับการเลี้ยงชีพ ซึ่งวัดจากแบบสอบถามในตอนที่ 1 ข้อ 8, 9

5.2.1 การวัด ได้จากการถามอาชีพของสามีและภรรยา แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน
ประเภทของอาชีพแบ่งออกเป็น

- ข้าราชการ
- ลูกจ้าง(ส่วนราชการ)
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

5.2.2 การให้คะแนน

ถ้าสามีและภรรยาทำราชการเหมือนกันให้ 2 คะแนน

หากสามีและภรรยาไม่ได้มีอาชีพเหมือนกัน คือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้รับ

ราชการให้ 1 คะแนน

5.3 ศาสนาของคู่สมรส ศาสนาของคู่สมรสวัดจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อ 10, 11

5.3.1 การวัด ประเมินโดยตามถึงศาสนาของสามี และภรรยา แล้วนำไป
เปรียบเทียบกัน ศาสนาแบ่งออกเป็น

- พุทธ
- คริสต์
- อิสลาม

5.3.2 การให้คะแนน

หากสามีและภรรยาเข้าข้อศาสนาเดียวกันให้ 2 คะแนน

แต่ถ้าคู่สมรสเข้าข้อศาสนาต่างกันให้ 1 คะแนน

จากข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อนำมาคำนวณความคล้ายคลึงทางศาสนาของคู่สมรส ปรากฏว่าค่าเฉลี่ย - 1.9839 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.1262 จากช่วงคะแนน 1 - 2 คะแนน จะเห็นได้ว่าไม่มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดระหว่างคะแนนความคล้ายคลึงทางศาสนาของตัวอย่างแต่ละคน จึงต้องตัดศาสนาออกไปจากการวิเคราะห์ความคล้ายคลึงของภูมิหลังทางสังคม

5.4 ภูมิลำเนาของคู่สมรส วัดจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อ 12

5.4.1 การวัด ประเมินจากการถามภูมิลำเนาของคู่สมรส โดยมีคำตอบให้เลือกดังนี้.-

จังหวัดเดียวกัน

คนละจังหวัด ภาคเดียวกัน

คนละภาค

5.4.2 การให้คะแนน ได้กำหนดคะแนนดังนี้.-

ถ้าคู่สมรสมีภูมิลำเนาจังหวัดเดียวกัน ถือว่ามีภูมิลำเนาเหมือนกัน

ให้ 3 คะแนน

หากคู่สมรสมีภูมิลำเนาคนละจังหวัด ภาคเดียวกัน ถือว่าภูมิลำเนาต่างกันบ้าง

ให้ 2 คะแนน

และถ้าคู่สมรส มีภูมิลำเนาคนละภาค ถือว่าภูมิลำเนาต่างกันมาก ให้

1 คะแนน

ฉะนั้น ความคล้ายคลึงของภูมิหลังทางสังคม ได้จากค่าคะแนนรวมของผู้ตอบ

แบบสอบถามจาก 5.1, 5.2 และ 5.4

6. ความห่างของการมีบุตร

6.1 นิยามเชิงปฏิบัติการ หมายถึงระยะห่างระหว่างบุตรคนแรก กับคนที่สอง ในกรณี
คู่สมรสมีบุตร 2 คน หากคู่สมรสที่มีบุตรมากกว่า 2 คนขึ้นไป หมายถึงความห่างโดยเฉลี่ย

6.2 การวัด การวัดความห่างของการมีบุตร ประเมินได้จากการถามสามี หรือภรรยา
ถึงอายุบุตรแต่ละคน ความห่างของการมีบุตรวัดจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อ 4 มีใจความว่า

บุตรคนที่ 1 อายุ.....ปี

บุตรคนที่ 2 อายุ.....ปี

บุตรคนที่ 3 อายุ.....ปี

6.3 การให้คะแนน โดยคำนวณหาความห่างโดยเฉลี่ย จากการนำเอาความห่างของบุตร
แต่ละคนมารวมกัน แล้วหารด้วยจำนวนบุตร สำหรับคู่สมรสที่มีบุตรคนเดียวกันนำอายุบุตร มา
คิดเป็นความห่าง ซึ่งในการคำนวณความห่างโดยเฉลี่ย จะคิดเป็นเดือน เนื่องจากผู้ตอบแบบ
สอบถามบางคนมีบุตรอายุไม่ถึงปี หรือปีกว่า แต่ไม่ถึง 2 ปี ดังนั้น การคำนวณเป็นเดือน
จะให้รายละเอียดมากกว่า

7. จำนวนบุตร ประเมินได้จากการถามผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับจำนวนบุตร ซึ่งวัดจาก
แบบสอบถาม ตอนที่ 1 ข้อ 4 คือ.- ท่านมีบุตรทั้งหมดกี่คน จำนวนบุตร.....คน

8. ระยะเวลาการแต่งงาน หมายถึงจำนวนปีที่แต่งงานกับคู่สมรสคนปัจจุบัน ซึ่งวัดจาก
แบบสอบถาม ตอนที่ 1 ข้อ 5 คือ.-

ท่านแต่งงานมาแล้วกี่ปี จำนวน

การคำนวณระยะเวลาการแต่งงานนั้น คิดเป็นปี

(2) ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ข้าราชการที่มีบุตรจากกระทรวงอุตสาหกรรม จำนวน 920 คน (ตามที่ปรากฏรายชื่อในใบเบิกค่าเลี้ยงดูบุตรของข้าราชการกระทรวงอุตสาหกรรม) ซึ่งแยกออกเป็นกรมต่าง ๆ ดังนี้.-

1. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	200 คน
2. กรมโรงงาน	150 คน
3. กรมทรัพยากรธรณี	470 คน
4. สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	100 คน
* 5. สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	60 คน

ในการสุ่มตัวอย่างนี้ ใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ (systematic random sampling) โดยนำรายชื่อข้าราชการที่มีบุตรทุกกรมจากกองคลัง มาทำการสุ่มตัวอย่างจำนวน 50% ของประชากร หรือ 460 ตัวอย่าง โดยการทำฉลาก 1 - 2 แล้วหยิบขึ้นมาเพียง 1 ฉลาก สมมติว่า ได้หมายเลข 1 ก็หมายความว่า จะเลือกเอาข้าราชการที่มีรายชื่อคนแรก แล้วข้ามไป 3.. 5....7 ตามลำดับ ก็จะได้จำนวนข้าราชการตัวอย่างที่ต้องการ

ในครั้งแรก ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ โดยเลือกข้าราชการตัวอย่าง จากประชากรทั้งหมด 50% หรือ 460 ตัวอย่าง แต่เมื่อจะดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภาคสนาม กลับพบปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ข้าราชการโดยเฉพาะข้าราชการชายที่มี รายชื่อในกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้จากการสุ่มมานั้น บางส่วนไม่อยู่เพราะช่วงที่ไปเก็บข้อมูลข้าราชการ ได้ออกไปทำงานต่างจังหวัด และการไปทำงานต่างจังหวัด ครั้งหนึ่ง ๆ ใช้เวลาระหว่าง 1-2 เดือน จึงจะกลับมาประจำกรมตามปกติ ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างไม่ครบตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

* กลุ่มตัวอย่างจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สุ่มโดยวิธี purposive sampling เนื่องจากไม่ได้รับอนุญาตให้นำรายชื่อข้าราชการที่มีบุตรมาประกอบการสุ่มตัวอย่าง

ด้วยเหตุนี้ จึงต้องสุ่มจากรายชื่อที่เหลืออีกเป็นครั้งที่สอง อีกประการหนึ่งหลังจากทำการเก็บข้อมูลพบว่า บัญชีรายชื่อข้าราชการที่ทำใบเบิกค่าเลี้ยงดูบุตรนั้น มีข้าราชการหญิงเพียง 30 เปอร์เซ็นต์ (300 คน) ทั้งนี้ เพราะในกรณีที่ผู้สมรสรับราชการทั้งคู่สามีมักจะเป็นผู้ทำใบเบิกค่าเลี้ยงดูบุตรเสียเอง ดังนั้น เพื่อให้ได้ตัวอย่างข้าราชการสตรีจำนวนมากพอ (เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ ในกรณีที่พบว่าปัจจัยทางเพศมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ซึ่งในกรณีดังกล่าวจึงต้องอาศัยขนาดตัวอย่างที่มากพอ) จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการสุ่มแบบ purposive sampling กับข้าราชการหญิง ซึ่งไม่ปรากฏรายชื่อในบัญชีใบเบิกค่าเลี้ยงดูบุตรอีกด้วย กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มรวมทั้งหมด 460 คน

(3) วิธีการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลนั้น เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ.-

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่ว ๆ ไปของคู่สมรส ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมความ ข้อมูลที่ถามได้แก่อายุของผู้ตอบแบบสอบถามและคู่สมรส จำนวนบุตร และอายุบุตรแต่ละคน ระดับการศึกษา อาชีพ ศาสนา และภูมิลำเนาของคู่สมรส

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดความเสียเปรียบสัมพัทธ์

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดความสมานฉันท์ทางบทบาทภายในครอบครัว

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดความพึงพอใจในชีวิตสมรส

(ดูรายละเอียดเกี่ยวกับแบบสอบถามแต่ละตอนได้ในภาคผนวก ก.)

แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาเรื่องความพึงพอใจในชีวิตสมรส ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นพื้นฐานและปรับปรุงให้เหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้ ขณะเดียวกันก็ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่มีความชำนาญในสาขาสังคมวิทยา มาช่วยในการสร้างและตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถาม ซึ่งจะมีผลทำให้เครื่องมือวัดนี้มีคุณภาพยิ่งขึ้น หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบ (Pre-test) กับข้าราชการที่มีบุตรในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 20 คน (โดยมีข้อสมมุติว่าข้าราชการทั้งหลายไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

ในระดั้ความเข้าใจภาษาไทย) เพื่อดูความเข้าใจภาษาและการตีความหมายของข้อความ ในการตอบแบบสอบถาม ปรากฏว่าข้อความในแบบสอบถามบางข้อ ไม่รัดกุมหรือชัดเจนเท่าที่ควร จึงนำแบบสอบถามดังกล่าวไปปรับปรุงใหม่อีกครั้ง หลังจากนั้นก็นำแบบสอบถาม ซึ่งได้แก้ไข เรียบร้อยแล้ว มาดำเนินการสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการที่มีบุตรของ กระทรวงอุตสาหกรรม

ก่อนดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มข้าราชการตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ขอใ้ทางแผนก อีสาระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังอธิบดีกรมต่าง ๆ ภายใน กระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อขออนุมัติให้ รวบรวมรายชื่อข้าราชการที่มีบุตร หลังจากนั้นจึงได้ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยออกไปแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม 2526 - 30 เมษายน 2526 ชั้นแรกได้แจกแบบสอบถามไปให้กลุ่ม ตัวอย่าง 460 ชุด และได้กลับคืนมา 420 ชุด ซึ่งในจำนวนแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมานี้ พบว่า แบบสอบถามที่สมบูรณ์และสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ได้จริง มีเพียง 250 ชุด การขอความร่วมมือข้าราชการให้ช่วยกรอกแบบสอบถามนั้น มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ยอมให้ความร่วมมือด้วย อาจว่าเป็นการก้าวกายเรื่องส่วนตัว ทั้งนี้ อาจเนื่องจากข้าราชการบางคนมีปัญหาภายใน ครอบครัวอยู่ก่อนแล้ว จึงไม่อยากจะให้ข้อมูล แบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างยินยอมกรอกให้ บางส่วน ก็กรอกไม่สมบูรณ์ ทำให้ข้อมูลเสียไปอย่างน่าเสียดาย เนื่องจากไม่อาจนำมาวิเคราะห์ได้ ในการสุ่มตัวอย่างครั้งที่สอง ได้ส่งแบบสอบถามไปอีก 150 ชุด และแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา นั้น สามารถนำมาวิเคราะห์ได้มีเพียง 90 ชุด ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์ในการ วิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 310 ตัวอย่าง

(4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (reliability coefficient, alpha) เป็นการทดสอบความเชื่อมั่นของมาตรวัดตัวแปรต่าง ๆ คือความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความ เสียเปรียบสัมพัทธ์ ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต และความสมานฉันท์ทางบทบาท

2. การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) เป็นสถิติที่นำมาใช้ทดสอบความมีนัยสำคัญ ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฯลฯ กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. เทคนิคการวิเคราะห์เชิงวิถี (Path analysis) นำมาใช้ทดสอบตัวแบบสมมุติฐานของความพึงพอใจในชีวิตสมรส เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงค้นคว้า (exploratory research) ดังนั้น การนำเอาเทคนิคการวิเคราะห์เชิงวิถี มาใช้กับตัวแบบเชิงสมมุติฐานดังกล่าว จะใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .10 ในการทดสอบค่า F - test